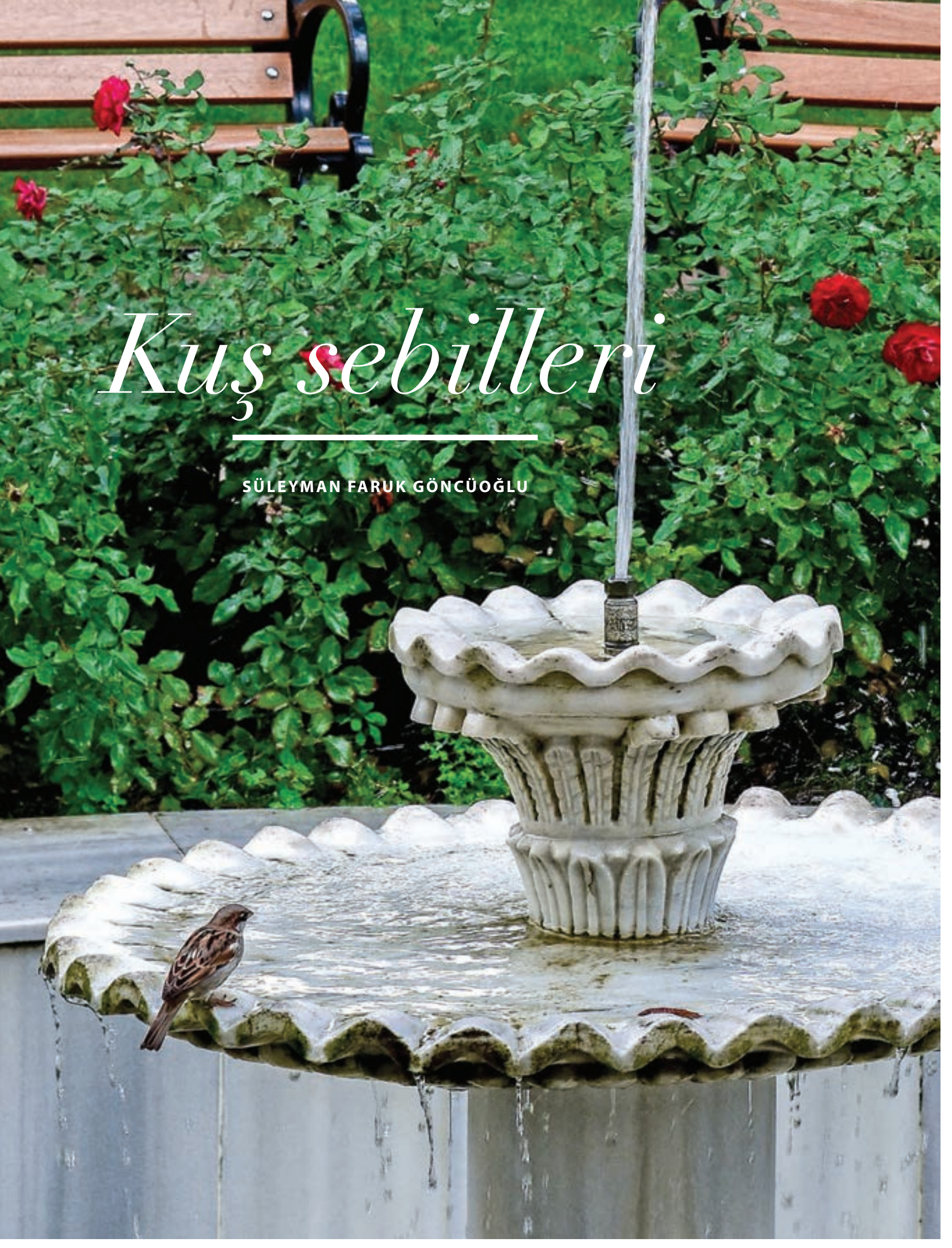

Kuş sebilleri

SÜLEYMAN FARUK GÖNCÜOĐLU

A

NADOLU'NUN pek çok yerinde Osmanlı dönemi mîmârî örnekleri olan câmî, medrese, meydan çeşmesi ve mesken yapılarının dış duvarları üzerinde “kuş evleri” veya “kuş köşkleri” diye ifâde edilen evcikler mevcuttur.

İhtişamlı birer estetik hârikası bu zarif kuş evleri veya kuş köşkleri, buldukları mîmârî yapının bir parçası olarak apayrı bir âleme hitap etmektedirler. Bu kuş yuvaları, kimi muhteşem örnekleri göz önünde bulundurularak bağımsız birer mîmârî değer olarak kabul görmelidir. Kimi yerde ise taş ve tuğla oyuklarında, derz aralarında küçük yuvacıklar hâlinde veya daha basit bir ahşap düzenleme şeklinde yapılmışlardır. Her biçimde bu örnekler bize, Osmanlı medeniyetinin hayvan hakları konusunda zamânının çok ilerisinde olduğunu göstermektedir.

Asırlar öncesinde Osmanlı coğrafyasında, şehir hayvanlarını korumak, yaşatmak için kurulmuş vakıflar, çağımızda hayâtın dışlanmış canlılarla dolu modern kentlerin noksanlığını ifşâ eder. Gökyüzündeki sâhipsiz kuşları bile sâhiplenen, göçmen leyleklere evlerinin bacalarında yuvalar hazırlayan vâkıflar eliyle mâmur olmuş şehirlerimizde hayvan sevgisinin ve canlı hassâsiyetinin nişâneleri hâlâ mevcuttur.

Bugün, modern hayatın akışı içinde yaz ayları ve yağışsız geçen kurak günlerde, “Evinizin ve dükkânınızın önüne bir tas su bırakın.” şeklindeki anonsları sık duyar olduk. Artık kuşların konacağı yeşil alanlar, yuva yapacağı ağaçlar, damlar kalmadı. Yeni câmilerimizde bırakın kuş evlerini veya kuş köşklerini, duvarların derz aralarında kuşların yuva yapmalarını sağlayacak küçücük bir açıklık bile bırakılmaz oldu. Bayezit’teki târihî medrese binâlarının gergi demirleri üzerine kuşlar tünemesin diye dikenli çiviler koyarken, her fırsatta kendisiyle gurur duyduğumuz ecdâdımızın şehir ve tabiata duyduğu saygı, canlı hayâtına gösterdiği hürmet hürmet için aklımıza gelmiyor acaba? Şehre ve tabiata verilen ehemmiyet, onları, bugün kendileriyle iftihar ettiğimiz çözümler bulmaya sevk etmişti. Meselâ onlardan en güzel ve sevimlisi kuş sebilleridir. Kuşların rahatsız edilmeden su içmelerini sağlayacak mîmârî

Sümbülefendi Câmii.

Manisa Saruhan.

bir form îcat etmek, yalnızca bizim değil bütün dünyânın hayranlığını kazanmayı hak eder.

Sümbülefendi Câmii’nin avlusunda yer alan kuş sebili, tepesine yerleştirilmiş 1,5 m yüksekliğindeki sütun ile mîmârî ve ergonomik açıdan en güzel örnekler arasındadır. Eyüpsultan’daki Süleyman Subaşı Mescidi, diğer adı ile Münzevî Câmii’nin caddeye bakan bahçe duvarı üzerindeki –bugün ne yazık ki suyu akmayan– çeşmede ilginç ve nâdîde bir kuş sebilline rastlarız.

Bize dünya ile ebedî hayat arasında

bir köprüyü hatırlatan Osmanlı mezar taşlarının tepelerindeki kuş ve hayvan sebilleri de dikkati çeker. Mezar manzûmemiz bu hâliyle klasik edebiyâtımızdaki tezat sanatının bir örneği gibidir. Ölüm sükûneti ile hayâtın hengâmesi, burada insicâm içindedir. Mezarların bâzılarında, mermer zemînin ortasındaki kısımda kedi ve köpekler için yapılmış küçük ölçekte bir su yalağı bulunur. Bütün bu ayrıntılar, “İyilik yap denize at, balık bilmezse Hâlik bilir.” düstûrunun sâdece sözden ibâret kalmadığının canlı bir delîlidir.